

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRK DIŞ POLİTİKASINDA ABD ETKİSİNE DAİR TÜRK BASININDAKİ ALGININ ANALİZİ: 2002-2012 YILLARI

Şevket ATLI*

Öz

Türkiye'nin dış politikasında Amerikan etkisi söz konusu olduğunda bir yandan olgular (antlaşmalar, iş birlikleri ve bunlarla ilgili belgelere dayalı gerçekler) tartışılırken öte yandan algılar olgulardan daha fazla gündemde kalmaktadır. Bu durum basın ve kamuoyundaki algının önemini artırmaktadır. Bu algılar Türkiye'nin iç siyasetinde de etkili olmuş; Amerika'nın dış politikamıza etkisiyle ilgili söylemler üzerinden siyasi saflar oluşmuştur. Bu çalışmada, Irak Savaşı ve 1 Mart tezkere sürecinin etkilerini, Suriye krizinin ve Arap Baharı'nın ilk yıllarını kapsayan 2002-2012 yıllarına ait üç ulusal gazete incelenmiştir. Bu dönem, bilhassa Amerika'nın Orta Doğu'da varlık göstermesiyle ve Türkiye'nin jeopolitik konumu nedeniyle bölgede etkili bir siyasi aktör olmasıyla öne çıkmaktadır. Çalışmanın verileri nitel araştırma yöntemi ve dokümantasyon tekniğiyle elde edilmiştir. Verilerin analizinde ise nitel içerik analizi kullanılmıştır. Veriler, belirlenen dönemde politik eğilimleriyle birbirlerinden farklılaşan Cumhuriyet, Milliyet ve Yeni Şafak gazeteleri incelenerek oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda Amerika'nın Türk dış politikasına etkisi konusundaki algıların, gazetelerin ağırlıklı olarak tasvip ettikleri siyasi akıma göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Amerikan etkisinin fazla olmadığına dair algıyı yansıtan gazeteler Türkiye'nin önemli bir uluslararası aktör olmasının bu etkiyi gerektirdiğini ifade ederken Amerika'nın etkisini eleştiren gazeteler ise Türkiye'nin Amerika'nın çıkarlarına hizmet ederek kendi coğrafyasındaki komşularına zarar verecek bir siyasete razı olduğu algısını oluşturmaya yönelik haberler yapmışlardır. İncelenen gazetelerde haberlerin köşe yazılarına oranla daha tarafsız olduğu, konuyla ilgili haber sayısına oranla, algı oluşturmaya yönelik haber metinlerinin çarpıcı düzeyde olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Amerika'nın Dış Politikaya Etkisi, Arap Baharı, Dış Politika Algısı, Tezkere, Türk Dış Politikası

* İstanbul Vali Yardımcısı, Doktora öğrencisi, Yalova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, e-posta: sevkett7atli@gmail.com, ORCID:0009-0008-8040-1256

ANALYSIS OF TÜRK PRESS PERCEPTION REGARDING U.S. INFLUENCE ON TÜRK FOREIGN POLICY: 2002-2012

ABSTRACT

When discussing American influence on Türkiye's foreign policy, while facts (agreements, collaborations and document-based realities) are debated, perceptions tend to dominate the agenda more than facts. This increases the importance of the press and public perception connection. These perceptions have also influenced Türkiye's domestic politics, with political alignments forming around narratives concerning the US's influence on our foreign policy. This research examines three national newspapers from 2002-2012, covering the effects of the Iraq War and March 1st memorandum process, the Syrian crisis, and the early years of the Arab Spring. This period is particularly significant due to America's presence in the Middle East and Türkiye's emergence as an influential political actor in the region due to its geopolitical position. The study's data was collected using qualitative research methods and documentation techniques, with descriptive content analysis used for data evaluation. The data was compiled by examining Cumhuriyet, Milliyet, and Yeni Şafak newspapers, which differ in their political orientations during the specified period. The research found that perceptions of American influence on Türk foreign policy varied according to the newspapers' predominant political leanings. Newspapers that portrayed minimal American influence argued that Türkiye's status as a significant international actor necessitated this relationship, while those critical of American influence published articles suggesting that Türkiye was accepting policies that would harm its regional neighbors while serving American interests. The study determined that news articles were more impartial compared to opinion columns and the proportion of news texts aimed at shaping perception was not significantly high relative to the total number of related news articles.

Keywords: *The US Influence On Foreign Policy, Arab Spring, Foreign Policy Perception, Memorandum, Turkish Foreign Policy*

GİRİŞ

ABD, kuruluşunun üzerinden henüz yarım asır geçmişken, 1830 yılında Osmanlı Devleti ile bir ticaret (Seyr-i Sefâin) antlaşması imzalamıştır. Bu antlaşmadan sonra Türkiye’de konsolosluklar açmaya başlayan Amerika ile Türkiye arasındaki ilişkiler yoğunlaşarak sürmüştür (Güler, 2005: 230-232). O tarihten günümüze Türkiye-Amerika ilişkilerinin hangi ülkenin lehine olduğu konusunda zamana, antlaşmalara ve olaylara göre farklı değerlendirmeler yapılsa da gerek siyasetçiler ve siyaset bilimcilerin gerekse basın ve kamuoyunun her seferinde mevcut hükümetleri, bu ilişkilerin Türkiye aleyhine yürütüldüğüne dair analizlerin ağırlık kazandığı eleştirilerine tabi tuttıkları görülmektedir. Osmanlı Devleti Dönemi’nde Amerika’nın Türkiye’ye ve Türkiye’nin dış siyasetine etkisi üzerine yapılan tartışmalar Cumhuriyet Dönemi’nde de devam etmiştir. Bu etkiler konusundaki tartışmalar çoğunlukla birbirinden bağımsız olmamıştır. Bu tartışmalara örnek olabilecek eserlerden biri gazeteci kimliğiyle de bilinen Halide Edip Adıvar’ın “Türkiye’de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri” adlı kitabıdır (Adıvar, 2009).

Tarihsel süreçte ilkin ticaretle başlayan Türkiye ABD ilişkileri, birçok farklı alan aracılığıyla artarak devam etmiştir. Bu alanlardan biri öncelikle misyonerlik amacıyla planlanan eğitim olmuştur. 1834 yılında İstanbul’daki Ermenilere yönelik ilk misyoner okulu açılmış, zamanla bu okullar ve ardından kolejler Anadolu’da birçok ilde kurulmuştur (Biçer, 2010: 22). ABD ile askeri alışveriş sürecimiz de oldukça erken bir dönemde başlamıştır. 1872’de Henry Martini tüfekleri satın alınarak Türk ordusunun kullanımına sunulmuştur (Bayındır, 2022: 859).

Ermenilerle ilişkilerin Amerika’nın Türkiye’nin dışişlerine karıştığı ilk konu olduğu söylenebilir. Günümüze gelindikçe de Türkiye’nin ABD ile ilişkileri ve ABD’nin Türkiye’nin dış siyasetindeki etkisi dönemsel olarak değişkenlik göstermiştir. Süreçte yaşanan olaylar, savaşlar gibi olgular bu değişimi belirleyen unsurlardandır. Örneğin; 1980’li yıllarda İran Devrimi ve etrafında gelişen olaylar, sonrasında Körfez Savaşı belirleyici olurken, 2000’li yıllarda Suriye ve Arap Baharı devreye girmiştir. Filistin sorunu ise daha uzun bir süreçten bugüne etkisi devam eden bir konu olmuştur. Böylece Türkiye-Amerika ilişkilerinin ana eksenini Orta Doğu meseleleri teşkil etmiştir.

Türkiye'nin boğazlara sahip olması, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan deniz yolunun Türkiye'nin kontrolünde olması, Avrupa, Asya ve Afrika arasındaki bağlantıların kesişim noktasında olması yönüyle stratejik bir bölge sayılan Anadolu'nun hâkimi olması, hem Avrupa hem Orta Doğu ile sınırının olması, Türkiye'yi bir yandan bölgede önemli bir güç kılarken öte yandan komşularına yönelik savaş ve çatışmalar söz konusu olduğunda güvenlikle ilgili riskleri beraberinde getirmektedir. Yakın tarihte Türkiye çevresinde yaşanan bu güvenlik riskleri karşısında Türkiye'nin NATO'ya üyeliği çok uluslu bir güvenlik sisteminde olmanın gerekliliğini göstermektedir (Aydın ve Ereker, 2014: 128-134).

Bu çalışmada Türkiye'nin bu jeopolitik konumu dikkate alınarak bilhassa Türkiye'nin Orta Doğu'ya yönelik dış politikasında Amerika'nın etkisi konu edinilmiştir. Ancak konu, tarihi bilgiler ve antlaşmalardan ziyade basında yer aldığı ölçüde ele alınmıştır. Günümüzde birçok konuda olduğu gibi ülkelerin siyasetinde, hatta dış siyasetinde kamuoyunun oluşturulması veya yönlendirilmesi gibi iç dinamiklere yönelik etkisinin yanı sıra, dış dünyada ülkeye dair algı oluşturulması ve algının yönetilmesi konusundaki gücü bilinen medyanın önemli bir aktör olduğu söylenebilir. Medyanın bu etkisi onun "dördüncü kuvvet" olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Bu yönüyle gazeteler ve diğer medya araçları, bireyin ve toplumun siyasal sistemle ve yönetimle ilişkisinin şeklini, boyutunu belirlemede etkilidir. Kitle iletişim aracı olarak da adlandırılan medyanın bu etkisi siyaset konusunu veya kurumunu tam olarak anlamlandırmada vazgeçilmez bir kaynak haline getirmiştir (Thompson, 2009: 419-422). Gazeteler algı oluşturmada yorum ve köşe yazıları kadar haberleri de etkin olarak kullanmaktadır. Bu konuda daha büyük etki yaratmak amacıyla kimi zaman bazı haberleri öne çıkarırken (Terzioğlu, 2019:981) kimi zaman da haberi sunmada çarpıcı veya kışkırtıcı bir dil kullanmaktadır.

Ülkemizdeki siyaset bilimi çalışmalarına bakıldığında medyanın önemine kıyasla yapılan araştırmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Oysa medyanın bir haberi sunma tarzından içeriğe kadar o medya aracının yahut medya patronunun tercih ettiği ideoloji ve dile uygun seçilmektedir. Dolayısıyla medya veya gazete sahibinin desteklediği siyasi ve ideolojik iktidarın veya muhalefetin lehine olacak algıyı oluşturmaya hizmet edecektir (McLeod, Kosicki ve McLeod: 2008). Bu durumda çoğunlukla kendisini finanse eden sosyal grupların çıkarlarına

uygun hareket ettiği (Herman ve Chomsky, 2012:15-16) bilinen medyanın siyaset konusunda tarafsızlığı tartışmalı olacak ve algı yönetimini görevi sayması daha yaygın olacaktır. Günümüzde medya araçları yoluyla daha fazla kitleye daha hızlı ulaşılabildiği göz önünde bulundurulursa, söz konusu etkiler ve yaratılmaya çalışılan algılar çok kısa sürede ve oldukça etkili düzeyde gerçekleştirilecektir. Türkiye gibi vatandaşlarının siyasetle ve bilhassa dış siyasetle yakından ilgilendiği ve olayları medyadan takip etme oranının yüksek olduğu bilinen bir ülkede bu tür araştırmaların yapılması önem arz etmektedir.

Türkiye ABD ilişkileri ve Türkiye'nin dış siyasetinde ABD'nin etkisi, basının kamuoyunda algı oluşturma çabasında olduğu sıkça gözlemlenen konuların başında gelmektedir. Bunun en önemli nedeni bu konunun Türkiye iç siyasetinde hemen her dönemde muhalefet ve iktidar arasındaki önemli tartışma konularından biri olmasıdır. Diğer bir ifadeyle basın bu konuyu öne çıkarmakla iç siyasete yönelik kamuoyunu yönlendirme ve algı oluşturma hedefini de gütmektedir. Ancak araştırmancının sahasını oluşturan gazetelere bakıldığında her ne kadar ABD'nin Türkiye dış siyasetine etkisi konusunda algı oluşturma hedefiyle birçok haber yapılsa da ideolojik bakımdan sistematik ve tek yönde süreklilik arz eden bir seyirle konuya dair haber yapılmadığı dikkat çekmektedir. Gazetelerin bu tutumunun kamuoyuna da yansımalarını gösteren araştırmalar vardır. Örneğin; TESEV'in 2011'de yayımlanan "Türkiye'de Dış Politika Algısı" raporunda, kamuoyunun bazı konularda ABD ile ilişkileri tasvip ettiği, Türkiye'nin güvenlik ve ekonomiyle ilgili çıkarlarına uygun olmadığını düşündüğü konularda ise kaygı duyduğu belirlenmiştir (TESEV, 2011).

1. TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNDE TARİHSEL DÖNÜM NOKTALARI VE TÜRKİYE'NİN DIŞ POLİTİKASINA ETKİLERİ

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda Türkiye'yi tanıyan ilk ülkelerden biri ABD olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren Türkiye, Amerika tarafından bir müttefik olarak görülmüş, Kore'ye asker göndermemizle birlikte bu ittifak somutlaşmıştır. ABD-Türkiye ilişkilerinin iş birliği içinde sürdürülmesini sağlayan olgulardan biri de Marshall planıdır. Amerika, SSCB etkisini azaltmak amacıyla ekonomik sıkıntı yaşayan Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Avrupa ülkelerine

ekonomik destek vermiştir. Türkiye'ye bu kapsamda 1948-1950 yılları arasında ekonomik destek sağlanmıştır (Erhan, 2012: 538). Tıpkı Marshall Planı gibi Yeşil Kuşak Projesi de yine SSCB'nin dine karşı olan tutumunu gerekçe göstererek İslam dininin SSCB'nin komünizm ideolojisinin Orta Doğu'da, Kafkaslarda ve Orta Asya'da yayılmasını önlemek için İslam'ın etkili olacağını varsayarak Müslümanlarla iş birliğini hedeflemiştir (Şahin, 2008: 45).

1952'de Türkiye'nin NATO'ya girişinden itibaren ise Türkiye ile antlaşmalar, yardımlar, krediler konusunda Amerika'nın varlığı hissedilmiştir. Türkiye'nin NATO'ya üyeliğiyle birlikte Türkiye-ABD arasındaki ittifakın resmen kurulduğu ifade edilmektedir (Çağaptay, 2015). Bu ittifak, zamanla iç siyasette ve basında siyasi ve askeri konularda Türkiye'yi Amerika'ya mahkûm bıraktığı yönündeki eleştirileri artırmıştır. Bu ittifaktan sonra ABD- Türkiye ilişkilerinin bozulduğu ilk hadise Kıbrıs konusudur. 1964 yılında Türkiye Kıbrıs'a harekât hazırlığında iken, ABD Başkanı Lyndon Johnson İsmet İnönü'ye, adada güç kullandığı takdirde, Türkiye'yi SSCB tehdidine karşı koruyamayacağını içeren sert bir mektup gönderir. 1974 yılında harekât gerçekleştirildiğinde ise ABD Türkiye'ye silah ambargosu uygulamaya başlamıştır. Ancak İran'da yaşanan devrim ve Türkiye'deki askeri darbeden sonra iki ülke arasındaki ilişki tekrar normale dönmüştür (Çağaptay, 2015; Lesser, 2005).

ABD'nin Türkiye ve Orta Doğu ile ilişkileri ABD'nin dünya ülkeleri arasındaki durumundan bağımsız değildir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında askeri ve ekonomik bakımdan güçlü bir ülke olan ABD "Yeni Dünya Düzeni"nin baş aktörü olmuştur. Soğuk savaş döneminde ekonomik ve askeri bakımdan liderliğini pekiştiren ABD, 1991 yılında SSCB'nin dağılması ve Soğuk Savaşın sona ermesiyle gündeme gelen halihazırdaki "Yeni Dünya Düzeni"nin de yönlendirici gücü olmuştur (Parlak, 2017: 432). Bu yeni düzende Orta Doğu'ya yönelik hedefler öne çıkmıştır. ABD'nin Orta Doğu politikasında petrol ve ekonomik çıkarların yanı sıra İsrail'in de belirleyici unsurlar arasında olduğu bilinmektedir (Arı, 2017: 73-101).

Günümüzde ise ABD'nin küresel bir güç olarak yeniden şekillendirmek istediği bölgenin Türkiye'nin çevresinde olması (TASAM, 2011), Türkiye'yi bölge meselelerinin içinde olmaya adeta mecbur bırakmaktadır. 1980'lerde önce İran-İrak Savaşı ile başlayarak Körfez Savaşı (Kirişçi, 1996: 152-153) ve ardından Türkiye'de tezkere meselesiyle iç ve dış siyasetimizi etkileyen Irak Savaşı, son olarak da hem güvenlik hem göç konularıyla siyasetimizde odak bulan Suriye

krizi ve Arap Baharı Türkiye çevresinde cereyan eden, iç ve dış siyasette gündemi belirleyen, bu anlamda etkisini farklılaşan süreç ve sonuçlarıyla belirleyen başlıca dönüm noktaları olmuştur. Anlaşılan odur ki Soğuk Savaş sonrası dönemden günümüze değin, Körfez Savaşları ve etrafındaki olgular, Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin başlıca belirleyicilerinden olmuştur (Molla, 2009:29).

Bu araştırmanın örneklemini teşkil eden tarihsel dönem, Türkiye dış siyasetinin Orta Doğu'daki komşularıyla yakınlaştığı, Batı'nın Orta Doğu'da varlık göstermeye başladığı ve aynı zamanda ülkenin dış siyasetinde Batı'nın etkisinin açıkça görüldüğü bir dönemdir (Sinkaya, 2011:89).

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı ABD'nin Türkiye'nin dış politikasına etkisinin ulusal basında yer alma biçimlerini belirlemek ve analiz etmektir. Böylece kamuoyunda bu konuda oluşan algıların belirleyicilerinden birinin etkisi ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmadan elde edilecek dolaylı bir sonuç ise medyada ve kamuoyunda ABD algısıdır. Bu yönüyle araştırma, Türk kamuoyunda ABD algısı konusundaki çalışmalarla karşılaştırılabilecek veriler sunmayı da amaçlamıştır.

Araştırmanın evreni, belirlenen zaman periyodunda yazılı basında yer alan ve Türkiye'nin dış siyasetinde ABD'nin etkisini içeren haberlerdir. Araştırma için örneklem olarak belirlenen Cumhuriyet, Milliyet ve Yeni Şafak gazetelerinin, 2002 Ocak ile 2012 Aralık arası ile sınırlandırılan zaman periyodundaki haberleri incelenmiştir. Köşe yazıları her ne kadar yazarın bağımsız düşüncesi ile şekillense de medya ve iletişimin gücü konusundaki araştırmalar (McLeod ve diğerleri: 2008) medyada sunulan mesajların medya sahibinin amaçları doğrultusunda olma ihtimalini göstermektedir. Bu bakımdan köşe yazılarının da söz konusu her bir gazetenin haberlerindeki algı ile büyük oranda uyumlu olduğu gözlenmiş, haberler yeterli görülerek köşe yazıları örneklemin dışında tutulmuştur.

Araştırmanın sahası, amaçlı örnekleme ile belirlenmiştir. Buna göre üç farklı siyasi/ideolojik eğilimi temsil ettikleri düşünülen ve araştırma için seçilen yıllarda aynı görüşleri temsil eden gazeteler arasından tirajlarıyla öne çıkan Cumhuriyet, Milliyet ve Yeni Şafak gazeteleridir. Araştırmanın konusu ve

problemleri kapsamındaki kavramlar belirlenmiş, çalışma sahasına dahil edilen gazeteler bir medya takip kuruluşunun veri tabanından yararlanılarak doküman incelemesine tâbi tutulmuş ve nitel içerik analizi yapılmıştır.

İçerik analizi için gerekli aşamalar olan; verilerin kodlanması, temaların belirlenmesi, kategorilerin düzenlenmesi ve bulguların yorumlanması (Akbulut, 2018:187) aşamaları dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda, veri tabanı üzerinden araştırmanın örneklemini oluşturan üç gazetenin 2002-2012 yılları arasındaki tüm sayıları taranmıştır. Türkiye'nin dış siyasetinde ABD'nin etkisine dair olabilecek kavramlar taratılarak ilgili haberler analiz edilmiştir. Örneğin; Türk dış siyasetine konu olan ülke adlarıyla birlikte ABD, dönemin ABD başkanları ve yetkililerinin adları taranarak söylem ve ifadeleri tespit edilmiştir. Belirlenen kavramların geçtiği 819 gazete haberi belirlenmiştir. İlgili kavramların geçtiği birçok haber, konumuzun problemleriyle ilişkili olmadığı anlaşılınca analiz dışında bırakılmıştır. ABD ve dış siyasetimiz içerikli haberler, bu dönem içerisinde Orta Doğu'da yaşanan dört önemli olgu esas alınarak kategorilere ayrılmıştır.

Araştırma konusu tekrarlayan belirli kavramlarla veya tek bir konu ile sınırlandırılabilir nitelikte olmadığından analizlerde sayısal veriler ve ilgili kavramların tekrarlanma sayısı verilmemiştir. Bulgular nitel içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Nitel içerik analiziyle temalar ve kodlar oluşturulmak suretiyle elde edilen kategoriler araştırmanın konusu bakımından yorumlanmıştır. *“Nitel içerik analizi, belirli bir metinde açık veya gizli olabilecek anlamları, temaları ve kalıpları incelemek için yalnızca kelimeleri saymanın veya metinlerden nesnel içerik çıkarmanın ötesine geçer”* (Gül ve Nizam, 2021:185).

3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMLERİ

Birbirini tamamlayan şu iki soru araştırmanın temel problemini teşkil etmektedir: Türk basınında, Türkiye'nin dış politikası ile ilgili haberlerin sunumunda ABD'nin etkisi öne çıkarılmakta mıdır? Türk basınında ABD'nin etkisine dair eleştirel bir algı mı yoksa bu etkiyi normalleştiren ve onaylayan bir algı mı yansıtılmaktadır?

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

Türkiye'nin dış siyasetine ABD'nin etkisini belirleyebileceğimiz olaylarla ilgili haber ve başlıklar algı oluşturmaya yönelik midir? Gazetelerin konuyla ilgili algıları farklılaşmakta mıdır? Hangi ölçüte göre farklılaşmaktadır? Türkiye'nin çıkarları, mevcut hükümete yakınlık veya muhaliflik ve ideoloji gibi etmenlerden hangisi oluşturulmak istenen algıda referans olmuştur?

Türkiye'nin dış siyasetine ABD'nin etkisi Türk basınında ülkenin güvenlik sorunuyla ilişkilendirilmiş midir? Yahut güvenlik endişesini yansıtan haberler yapılmış mıdır?

ABD'nin dış siyasetimize etkisiyle ilgili eleştirel algı oluşturmada ekonomik endişeler de gerekçe olmuş mudur?

4. BULGULAR

Araştırmanın verileri yukarıda bahsedilen medyanın kamuoyu oluşturma gücüne odaklanarak incelendiğinde, haberlerde ve haber başlıklarında, yorum ve analizlerde kamuoyuna hitabın, konuyla ilgili fikir vermenin ve algı oluşturma çabasının gözlemlendiği ifade edilebilir. Medyanın algı oluşturmadaki önemi bakımından araştırmaya örneklem seçilen konu ve dönem içerisinde, gazetecilerin medyanın algı oluşturma ve algı yönetimindeki rolüne dair serzenişte bulunduğunu yansıtan dikkat çekici bir örneğe rastlanmıştır. 2 Aralık 2011 tarihli Cumhuriyet Gazetesi, o tarihte gerçekleşen Türk Arap Medya Forumu'nda konuşan Suudi Arabistanlı gazeteci Usame O. Taha'nın Suriye meselesinde gazetelerin tutumuyla ilgili şu ifadesini haber yaparak öne çıkarmıştır: "Batı basını da Türk basını da Suriye'de olan bitenin hepsini değil, görmemiz gereken taraflarını veriyorlar. Nereden biliyorlar Suriyelilerin değişim istediklerini".

Türkiye'nin bilhassa Körfez Savaşı ve sonrasında Orta Doğu'da öne çıkan konumuyla birlikte Orta Doğu siyasetinde kendi ekonomik çıkarlarını korumak ve güvenliğini sağlamak adına ABD ve Batı yanlısı bir politikayı takip ettiği bilinmektedir (Falk, 2014; Molla, 2009:33). Türkiye'nin bilhassa Orta Doğu ülkeleriyle ilişkili dış siyasetinde ABD'nin etkisi çerçevesinde elde edilen bulgular, araştırmanın tarih sınırlaması kapsamındaki dönemde öne çıkan olaylara göre kategorize edilmiştir.

Buna göre incelenen gazetelerde bu periyottaki haberlerin, Irak meselesi ve tezkere, Suriye krizi, Arap Baharı ve Büyük Orta Doğu Projesi etrafında yoğunlaştığı gözlenmiştir. İncelenen gazetelerin genel olarak bu hadiselerle ilgili olarak ABD'nin Türkiye dış siyaseti üzerinde etkisi olduğu kanaatinde oldukları anlaşılmaktadır.

Örnekleminizin tarih aralığı, Türkiye-ABD ilişkilerinde birbirine tezat teşkil eden hadiseleri de barındırmaktadır. 11 Eylül 2001 saldırılarını takip eden süreçte Türkiye'nin Amerika'nın yanında yer alması iki ülke ilişkilerini güven ve destek etrafında olumlu düzeye çıkarırken çok geçmeden Irak Savaşı nedeniyle Amerika'nın talep ettiği Türkiye topraklarında Amerikan ordusunun bir cephe oluşturması amacıyla TBMM'ye sunulan 1 Mart 2003 tarihli tezkere talebinin reddedilmesiyle iki ülke arasındaki ilişkilerdeki olumlu ilerleme sekteye uğramıştır. Ardından Kasım 2003'te diğer bir tezkere TBMM'de kabul edilmiş, tekrar iş birliği rüzgarları esmeye başlamıştır (Molla, 2009: 34-36).

4.1. Irak Tezkeresi Süreci

Irak Savaşı sürecinde Başbakanlık tarafından hazırlanan *“Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunması için Hükümet'e yetki verilmesine ilişkin Başbakanlık Tezkeresi”* 25 Şubat 2003 tarihinde TBMM'ne sunulmuş, Genel Kurul'un 1 Mart 2003 tarihli oturumunda yapılan oylamada salt çoğunluğa ulaşamadığı için reddedilmiştir.

Cumhuriyet gazetesi Irak'a asker gönderme tezkeresi talebinin ABD'nin isteği üzerine Meclis'e getirildiğini haber başlıklarına ve içeriğine taşımıştır. Bu haberlerin konusu bakımından objektif olduğu ifade edilebilir. 8 Ekim 2003 tarihli Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasında *“...Türkiye Irak'ın işgaline katılıyor”* ifadesinin yer aldığı başlığın altında yer alan büyük başlıkta *“ABD'nin istediği oldu.”* denilerek eleştirel bir yaklaşım sergilenmiştir.

8 Ekim 2003 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 4. sayfasında tam da tezkere sürecinde medyanın algı yönetimini nasıl gerçekleştirdiğini özetleyen bir haber yapılmıştır. *“Türk Basını da İkiye Bölündü”* başlığıyla sunulan haberin içeriğinde şu ifadeler yer verilmiştir: *“Basının bir bölümü tezkere haberini birinci sayfaların altlarında yer vererek kamuoyunun gözünden kaçırmaya çalışırken bir bölümü de askerin Irak'a girmesini eleştirdi.”*

9 Ekim 2002 tarihli Cumhuriyet gazetesi, AB'nin tezkere kararına saygılı olduğunu belirten başlığın altında Avrupa Parlamentosu Sosyalist üyesi Schulz'un "Türkiye'nin Irak'ta sadece ABD'nin çıkarına hizmet etmemesi" şeklinde uyarıda bulunduğunu bu haberin içeriğine taşımıştır.

Tezkere sürecinde Irak'taki Türkiye Büyükelçiliği'ne yapılan saldırının ardından 15 Ekim 2003 tarihli Cumhuriyet gazetesinin 7. sayfasında muhalefetin "Türk askeri hedef olacak" iddiası başlık olarak kullanılmış, haberin içeriğinde ise Başbakan'ın konuşması aktarıldıktan sonra ABD'nin bölgedeki terör olaylarına etkisi eleştirel bir dil ile sunulmuştur; "Erdoğan, uluslararası teröre karşı ortak mücadele platformu oluşturulmasının zorunluluğuna işaret ederek ABD'ye dolaylı mesaj verdi".

Hükümetin tezkere ile verilen yetkiyi kullanmayacağını açıklaması ile ilgili haberde, Cumhuriyet gazetesinin ABD etkisiyle bu kararın verildiğini destekleyen argümanlarını öne sürdüğü görülmektedir: "Hükümet 7 Ekim'de TBMM'den aldığı Irak'a asker gönderme yetkisini kullanmama kararı aldı. Hükümetin bu kararı alması sürecinde Colin Powell'in önceki gece Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'le yaptığı telefon görüşmesinde 'Asker istemiyoruz, teşekkür ederiz' sözlerinin de etken olduğu öğrenildi." Gazete bu sunum ile kararın Türkiye'nin çıkarı gözetilerek alınmadığı ancak ABD'nin etkisiyle alındığını öne çıkarmaktadır.

29.09.2003 tarihli Milliyet gazetesinde "Yurt Dışına Asker İçin 16 Kez İzin Alındı!!!" başlığıyla 1 Mart'ta mecliste reddedilen tezkere haberi sunulmuştur. Bu başlık ile meclise gelen tezkerelerin büyük kısmının Amerika'nın talebi üzerine çıktığı, dolayısıyla bu tezkere talebinin olağandışı olmadığı algısı yansıtılmaktadır.

3 Mart 2003 tarihli Yeni Şafak gazetesi, tezkerenin reddedilmesiyle ilgili haberin sunumunda "Demokrasi Kazandı" manşetini kullanmıştır. Bu ifadeyle ABD'nin değil, halkın isteğinin gerçekleştiği vurgulanmıştır.

13 Aralık 2005 tarihinde Yeni Şafak gazetesinde "ABD'den Viyana'ya Türkiye İçin Baskı" haberinde, bu dönemde basındaki ve kamuoyundaki Türkiye'nin Orta Doğu siyasetinde kendi çıkarlarından ziyade Amerika'nın çıkarlarına hizmet ettiği yönündeki algıya karşın Amerika'nın da Türkiye'nin çıkarına yönelik girişimlerde bulunduğu yönünde bir algıyı öne çıkarmak istemiştir.

31 Aralık 2005 tarihli Yeni Şafak gazetesi, ABD Dışişleri Bakanı ve Genelkurmay Başkanı'nın Türkiye'ye geleceği haberini sunduğu yazıda Irak, Suriye ve İran konusunun ele alınacağını, askeri iş birliği ve teröre karşı iş birliği konularının görüşüleceğini belirterek ABD ve ABD'nin Türkiye'nin komşularıyla siyasetinde ABD'nin olumlu bir algıyla takdim edildiği görülmektedir.

4.2. Büyük Orta Doğu Projesi

ABD'nin Irak'a müdahaleden bir süre sonra, Türkiye'nin Orta Doğu ülkelerine rol model olmasını da kapsayan ve Büyük Orta Doğu Projesi (BOP) olarak adlandırılan bir süreç gündeme gelmiştir. BOP, Türkiye kamuoyu ve basını tarafından Türkiye-ABD ilişkileri söz konusu olduğunda neredeyse ABD askerlerinin Türkiye'de konuşlandırılması kadar eleştirilen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

27 Aralık 2010 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, *“Türkiye’de Rejim Tehlikede”* başlığıyla sunulan haberde, gazetenin BOP'un amacı konusunda oluşturmak istediği algıyı bir siyasetçinin ifadesiyle başlığa taşıdığı anlaşılmaktadır: *“CHP Genel Başkan Yardımcısı Süheyl Batum, laik, demokratik rejimin tehlike altında olduğunu belirterek ‘ABD tarafından ülkemiz üzerine biçilen ılımlı İslam ve Büyük Ortadoğu Projesi iktidar eliyle hızla ilerliyor...’ dedi.”* Böylece BOP'a Türkiye'nin de iştirak etmesinin ABD etkisinde ve onun amaçlarına hizmet şeklinde gerçekleştiği vurgulanmıştır.

Yeni Şafak gazetesi BOP ile ilgili haberlerinde daha çok başbakanın ve hükümetin demeçlerini başlığa taşımıştır. Örneğin; 13 Ocak 2009 tarihli gazetede, *“Erdoğan’dan Baykal’a BOP Eş Başkanı Cevabı”* başlıklı haberde, Erdoğan'ın BOP'un bizi bağlayan bir yönü olmadığına dair şu demecine yer verilmiştir: *“... Erdoğan BOP eş başkanı diyor. Büyük Ortadoğu Projesi'nin hedefi amacı bellidir... BOP'ta Türkiye'nin görevi bellidir. BOP barışı korumak için kurulmuştur. Yalnız ölü doğmuş bir projedir. BOP ile zaten bizi bağlayan bir şey yok...”*

Milliyet gazetesi de BOP konusunda sadece siyasetçilerin söylemlerini zaman zaman haber yapmıştır. Örneğin; 13 Mart 2011 tarihli gazetede, *“MHP’li Şandır: Büyük Ortadoğu Projesi uygulanıyor”* başlığı ile haber metni içerisinde Şandır'ın Büyük Orta Doğu Projesi'nin Türkiye'nin güvenliğini tehlikeye sokacağına dair söylemine yer verilmiştir.

4.3. Arap Baharı

Arap Baharı olarak adlandırılan sürecin bir yandan Türkiye açısından etkileri önemliyken, öte yandan ABD'nin Arap Baharı'na yaklaşımı ve bu konudaki siyasetinde Türkiye'nin aktörlüğü üzerinden ilerlediği bilinmektedir. Dönem içerisinde ABD'de ve Türkiye'de ABD'li yetkililerin birçok açıklamasında Türkiye söz konusu olmuştur.

Bu minvalde 20 Temmuz 2011 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, *“ABD ile İlişkiler Yine Bölgesel Eksenli”* başlıklı yazıda *“Suriye, İran, Irak, Afganistan ve Arap Baharı'nın Ankara ile Washington politikalarının ağırlık noktasını”* oluşturduğu belirtilerek, ABD'nin Türkiye'nin Orta Doğu ile ilişkilerinde konuya nasıl dahil olduğu öne çıkarılmıştır. Gazetenin konuyla ilgili kupürü incelendiğinde Arap Baharı ekseninde ABD'nin Türkiye'yi diğer İslam ülkelerine model olarak sunmak istediği belirtilmiştir.

7 Eylül 2011 tarihli Milliyet gazetesi, önce Irak Savunma Bakanı ve ardından Libya hükümet sözcüsünün mesajlarını haber başlığı yaparak esasında Türkiye'nin Orta Doğu politikasında NATO ve Amerika'nın çıkarları ve talepleri doğrultusunda hareket ettiği ve bu durumun Türkiye'nin Orta Doğu ile ilişkilerine zarar verdiğine yönelik algıyı yansıtmaktadır. İlgili haberin başlığı şu şekildedir: *“Ortadoğu'dan Türkiye'ye üstü kapalı tehdit yağıyor: Müslüman bir ülkede NATO zararlı”*. Libya hükümet sözcüsünün şu cümlesi ise trnak içine alınmadan başlıkta verilmiştir: *“Türkiye artık tüm Arapların düşmanı”*. Haberin kupüründe görüldüğü üzere, söz konusu demecin sunumunda ABD etkisinde kalmanın Türkiye'nin Ortadoğu'daki algısını olumsuz etkileyeceği yansıtılmak istenmiştir.

14 Eylül 2011 tarihli Yeni Şafak gazetesi, *“Türkiye Çağrısı”* manşetiyle sunduğu haberde, ABD'nin ve Batı medyasının Türkiye'yi Arap Baharı sürecinde Orta Doğu ülkelerine rol model olarak gördüğünü işaret eden demeçlere yer vermiştir. Haberin içeriğinde ise Başbakan Erdoğan'ın İsrail'e yaptırım uygulamasının ardından Arap Baharı yaşanan ülkelere gitmesinin önemi öne çıkarılarak, Türkiye'nin İsrail konusu ve Filistin meselesinde ABD'den bağımsız hareket ettiği algısı sunulmaktadır. Gazetenin ilgili kupürü incelendiğinde Türkiye'nin bu politikasına övgülerin öne çıktığı görülmektedir.

4.4. Suriye Krizi

24 Eylül 2011 tarihli Cumhuriyet gazetesi, hükümetin Orta Doğu ve Amerika ile ilişkili dış siyasetini eleştiren *“Sıfır Sorun İflas Etti”* manşetiyle çıkmıştır. Haberin içeriğinde hükümetin Orta Doğu ülkelerinin büyük kısmıyla yaşadığı sorunlardan bahsedildikten sonra ABD ile ilişkilerin de sorunlu olduğu ifade edilmiştir: *“...ABD terörle mücadelede verdiği göstermelik birkaç desteğin dışında, Hamas, Gazze, Filistin, Kıbrıs, Ege, Ermenistan, Kuzey Irak gibi konularda AKP’yi desteklememeyi tercih etti. Buna karşın İsrail’i de koruma altına alan füze kalkanının radarlarının Türkiye’ye yerleştirilmesi konusunda AKP, ABD’ye ‘evet’ demek zorunda kaldı”*. Bu içerikle ABD’nin İsrail’i koruma veya Orta Doğu’da konuşlanma konusundaki politikasına Türkiye’nin zorunlu destek verdiği algısı öne çıkarılmaktadır.

17 Eylül 2011 tarihli Milliyet gazetesinin *“Obama Erdoğan ile Suriye’yi Konuşacak”* başlıklı haberinde, BM Genel Kurulu’nda Obama’nın özel olarak Erdoğan ile Suriye ve İsrail konusunu görüşeceği belirtilmiştir. Haberin sunumunda yoruma yer verilmese de Türkiye’nin Suriye ve İsrail konusundaki siyasetine ABD’nin etkisinin olağan ve bilinen bir gerçek olduğu algısını taşımaktadır. Haberin ilgili kupüründe görüldüğü üzere haber metninde sadece haber niteliği bulunmaktadır.

6 Ekim 2011 tarihli Cumhuriyet gazetesi, Ana Muhalefet Partisi lideri Kılıçdaroğlu’nun Türkiye’nin Orta Doğu’ya yönelik dış siyasetinde Batı’nın egemen güçlerinin güdümünde olduğunu öne süren *“Maşa Gibi Kullanıyorlar”* ifadesini manşete taşıyarak, *“maşa olma”* algısını vurguladığı görülmektedir.

11 Kasım 2011 tarihli Cumhuriyet gazetesi, İran İslami Danışma Meclisi Dış Siyaset ve Ulusal Güvenlik Komisyonu Başkanı Alaaddin Burucerdî’nin, *“Füze kalkanı ABD’nin oyunu”*, şeklindeki demecini haber başlığına taşıdığı görülmektedir. Haberin içeriğinde de Burucerdî’nin ABD’nin bölgede sadece kendi çıkarı peşinde olduğunu ve füze kalkanını Türkiye’de konuşlandırmak istemesinin ABD’nin bir oyunu olduğunu söylediği aktarılmaktadır. Böylece ABD’nin kendi çıkarı için Türkiye’nin dış siyasetini şekillendirdiğine yönelik bir algı bu haber ile yansıtılmıştır.

11 Ağustos 2011 tarihli Yeni Şafak gazetesi Türkiye'nin ABD'nin etkisinde Suriye krizine müdahil olmasının, Türkiye'nin çıkarlarına hizmet ettiği algısını oluşturmak hedefiyle Times Gazetesi'nin *"Esad'ın Devrilmesini Ancak Türkiye Sağlayabilir"* başlığını atmıştır. Haberin içeriğinde ise *"ABD Başkanı Barack Obama'nın Esad'ın görevden uzaklaştırılması için çağrı yapmaya hazır olduğunu, bunu ise ancak 'Türklerin gerçekleştirebileceğini' savunan Times, Türkiye'ye Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a övgüler sıraladığı başyazısına 'Ankara kavşakta' başlığını atmış."* Yeni Şafak gazetesi bu haberle aynı zamanda ABD'nin politikasına uygun hareket etmeyi ve ABD kaynaklarınca övülmeyi olumlu bir algıyla takdim etmiştir.

16 Ağustos 2011 tarihli Milliyet gazetesi, ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Victoria Nuland'ın *"Türk sabrının giderek tükeniyor olması bizim için sürpriz değil"* ifadelerine yer vermiştir. Haber metnindeki başlıkta ise, Nuland'ın *"Türkiye ile amaçlarımız aynı"* şeklindeki ifadesi kullanılmıştır. Haberin devamında *"sözcü Nuland başka bir soru üzerine de Türkiye ile ABD'nin Suriye'de şiddetin durması, askeri güçlerin kışlalarına geri dönmesi ve doğru demokratik dönüşümün başlatılması olmak üzere, Suriye konusundaki amaçlarının aynı olduğunu dile getirdi."* Nuland'ın ifadeleri aracılığıyla aslında ABD'nin konuyla ilgili taleplerinin Türkiye'nin de tercihi olduğu algısı verilmeye çalışılmıştır.

SONUÇ

ABD'nin Türkiye'nin dış siyasetine etkisi her dönem Türk kamuoyunun ve basınının gündeminde önemli bir yer tutmuştur. Konunun sadece bir olgu olarak değil çoğu zaman bir algı olarak da gündemi işgal ettiği görülmektedir. Kamuoyundaki algıyı oluşturmada medya veya basının etkisi bilinmektedir. Medyanın kitlesel etki boyutu bilhassa yakın komşularımız ve Müslüman coğrafyasına dair konularda, ABD'nin müdahil veya Türkiye'nin siyasetini belirlemede başat bir aktör olarak algılanması meselenin gerçekliği ve uluslararası siyaset boyutu kadar dikkat çeken bir konu olmuştur.

Yazılı basın, araştırmalara kaynaklık etmesi bakımından çok yönlü işlevlere sahiptir. Güncel haber kaynağı olmasının yanı sıra, yayımlandığı dönemlerdeki siyasi, sosyal ve sanatsal süreçlerle ilgili tarihsel veriyi taşıması bakımından basın, bu alanlardaki araştırmalar için vazgeçilmez dokümanlardır. Bu iki işlevin ötesinde medya ve basının, vurguladığı kavramlarla sunduğu manşetler ve haber başlıklarıyla, haber içerikleriyle, yorum yazılarıyla ve öne çıkardığı görsellerle çoğu zaman okuyucu kitlesinde bir algı oluşturmaya veya yönetmeye medya ve basını, algı çalışmalarının da önemli bir kaynağı haline getirmiştir.

Okuyucu kitlesi büyük oranda benzer politik, ideolojik bakış açısını paylaşanlardan oluşan gazetelerin algı yönetimi ve kamuoyu oluşturma hedefleri de çoğunlukla kendi okuyucu kitlesine yöneliktir. Bundan hareketle araştırmada farklı siyasi, ideolojik görüşleri benimsedikleri düşünülen üç gazete belirlenerek, konu ile ilgili veriler tespit edilmiş ve bu gazeteler nitel içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu amaçla 01 Ocak 2002 ile 31 Aralık 2012 tarihleri arasında yayımlanan Cumhuriyet, Milliyet ve Yeni Şafak gazetelerinden toplam 819 haber incelenmiştir.

Taranan kelimeler ve terkipler, Türkiye'nin komşu ülkeleri ile ABD ve belirlenen tarihlerde bu ülkelerle ilişkilerimizi etkileyen olayları kapsamaktadır. Bu olaylardan başlıcaları, Irak Savaşı, tezkere meselesi, Suriye krizi, Büyük Orta Doğu Projesi ve Arap Baharı'dır. Türkiye'nin dış siyasetinde ABD'nin etkisine ve belirlenen olaylara dair haber ve başlık sayısının Cumhuriyet gazetesinde diğer iki gazeteden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Milliyet gazetesinin konuyla ilgili olayı aktarıp haber metni içinde yoruma fazla yer vermediği, haberleri nispeten daha tarafsız sunduğu belirlenmiştir.

ABD'nin dış siyasetimize etkisi bağlamında incelenen gazeteleri Amerikancı ve Amerikan karşıtı şeklinde bir sınıflandırmaya tâbi tutacak düzeyde veri belirlenememiştir. Örneğin; Yeni Şafak gazetesi ile Cumhuriyet gazetesi bazen aynı haberde ABD'ye dair olumsuz sunumda benzer yaklaşımı sergilerken, bazı haberlerde ayrıştıkları belirlenmiştir. Çoğu zaman Türkiye'nin dış politikasının ABD etkisinde olduğunu dile getirip eleştiren Cumhuriyet gazetesi, eleştirilerini Türkiye'nin güvenliği ve ekonomisine dair kaygılarıyla temellendirmektedir. Yeni Şafak gazetesi ise eleştirilerinde bölgede Türkiye'nin aktörlüğünün ABD gölgesinde kalmasına tepki göstererek zaman zaman da güvenlik kaygısı ile ilişkilendirerek sunmaktadır. Buna karşın Yeni Şafak gazetesinin ABD'nin Türkiye ile Ortadoğu'da iş birliğine girmesini "Güçlü Türkiye" algısıyla sunmaktadır.

Böylece incelenen gazetelerin doğrudan Amerika'nın Türkiye'nin dış siyasetine etkisini tasvip edip etmeme veya böyle bir etkinin olup olmadığı konusundaki bakış açılarının Amerikancı veya Amerikan karşıtı olmalarından ziyade bu konulardaki söylemleri serdeden iktidar veya muhalefetin görüşünü tasvip edip etmedikleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle gazetenin tasvip etmediği olay hakkında hükümete veya muhalefete tepkisi, ABD'ye müdahalesi için gösterilen tepkiye oranla daha fazla olmuştur. Buradan hareketle ilgili gazetelerin araştırmaya konu edilen dış siyaset meseleleriyle ilgili oluşturmaya çalıştıkları algının asıl hedefinin iç siyaset olduğu sonucuna varılmıştır. Cumhuriyet gazetesi bu dönemdeki iktidarın dış siyasetini, ABD'nin Türkiye dış siyasetinde belirleyici rolünün baskıcı ve zorlayıcı niteliğini, Türkiye'nin bölgedeki güvenlik sorunlarına dahil olmasına neden olması ve ABD'nin Türkiye'nin çıkarlarını koruyacağına dair vaatlerinin tutulmadığı gerekçelerini öne çıkarmak suretiyle eleştirmektedir. Yeni Şafak gazetesi ise ABD'nin Orta Doğu'daki varlığı konusunda, iktidarın dış siyasetini eleştirmekten ziyade, ABD'nin Türkiye ve Orta Doğu'da ekonomik, askeri hedeflerinin bulunması ve İsrail'in politikalarına hizmet etmesini merkeze almaktadır. Milliyet gazetesinin dış siyasetimizde ABD'nin etkileriyle ilgili haber sunumunda olay ve olgulara göre değişen bir tutum sergilediği gözlenmektedir.

Basının konu hakkındaki algısı için daha çok gazetenin dahil edileceği geniş boyutlu araştırmalar yapıldığı takdirde, basının algı oluşturma, yönetme, kamuoyu oluşturma ve siyaset olgusuna tesir etme kapsam ve düzeyini belirlemek daha açık ve net olacaktır. Bu araştırmayla belirlenen ABD'nin Türk dış politikasına

etkisine dair basındaki algının, kamuoyundaki karşılığını ve yansımalarını tespit edecek müstakil çalışmalar yapılmalıdır. Öte yandan basının kamuoyu oluşturma ve siyaset kurumlarını etkileme gücü bilindiğine göre, gazetelerin ABD'nin Orta Doğu'da varlık gösterdiği tarihlerdeki sayılarının haberler dışındaki yorum yazıları ve köşe yazılarını örneklem olarak, tarafsızlık ilkesi gibi evrensel basın etik kurallarına bağlılık düzeyini ölçecek araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Adivar, H. E. (2009). *Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan Tesirleri*, İstanbul: Can Yayınları.

Akbulut, Y. (2018). *Veri Çözümleme Teknikleri. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, (Editör: Ali Şimşek), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, s.163-192.

Arı, T. (2004). *Irak, İran ve ABD: Önleyici Savaş, Petrol ve Hegemonya*. Birinci Basım. Bursa: Alfa Yayınevi.

Aydın, M., ve Ereker, F. (2014). *Türkiye'de Güvenlik: Algı, Politika, Yapı*, Uluslararası İlişkiler Dergisi, 11(43), 127-156.

Bayındır, A. (2022). *Osmanlı Devleti Ordusunda Henry-Martini Tüfekleri*, Tarih ve Gelecek Dergisi, 8(3), 859-885.

Biçer, B. (2010). *Amerikan Kolejleri ve Bu Kolejlerin Türk Toplum Yapısına Sosyo-Kültürel Etkileri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çağaptay, S. (2015, Feb 5). Is The U.S.-Turkey Relationship Crumbling? The Washington Institute for Near East Policy. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/us-turkey-relationship-crumbling>, (Erişim Tarihi:25.10.2021).

Erhan, Ç. (2012). *ABD ve NATO'yla İlişkiler,Türk Dış Politikası*, Cilt 1 (Derl. Baskın Oran). İstanbul: İletişim yayınları.

Falk, R. (2014). *Can the U.S. Government Accept an Independent Türk Foreign Policy in the Middle East? Insight Türkiye*, Vol. 16 / No. 1 /2014, pp. 7-18 <https://ciaotest.cc.columbia.edu/journals/it/v16i1/f003092625052.pdf> .

Gül, S. S., ve Nizam, Ö. K. (2021). *Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (42), 181-198.

Güler, Y. (2005). *Osmanlı Devleti Dönemi Türk-Amerikan İlişkileri 1795-1914*, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 227-240.

Herman, E.S. ve Chomsky, N. (2017). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*, (Çeviren: Ender Abadoğlu), İstanbul: Bgst Yayınları.

İnceoğlu, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*, 5. Baskı. No:69. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları.

Kirişçi, K. (1996). *Türkiye in Search of Security in the Middle East: The Economic Dimension*, Perceptions, 164-5.

Lesser, I. O. (2005). *Off autopilot: The future of Türk-US relations*, *Türk Policy Quarterly*, 4(4), 3.

McLeod D.M. and Kosicki, G. M. & McLeod, J. M. (2008). *Political Communication Effects. Media Effects: Advances in Theory and Research* (editör: J. Bryant & M. B. Oliver), s. 228-251, 3.baskı, New York: Routledge.

Molla, A. (2009). *Soğuk Savaş Sonrası Körfez Krizleri ve Türkiye-ABD-NATO İlişkileri*, *Journal of Management and Economics Research*, 7(11), 29-45.

Morgan, C.T. (1981). *Psikolojiye Giriş*, (Çev. S. Karakaş ve diğerleri) Ankara: Meteksan.

Özer, M.A. (2012). *Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri*, 33.sayı. Karadeniz Araştırmaları, s.147-180.

Parlak, Z. (2017). *Türkiye-ABD İlişkileri: Kısa Tarihçe ve Günümüz. Türk Dış Politikası, Aktörler, Krizler, Tercihler, Çözümler* (ed. Şerif Demir vd.), Barış Kitap, 253-281.

Sinkaya, B. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Ortadoğu Politikası ve Batı Etkisi*, *Adam Academy Journal of Social Sciences*, 1(1), s.79-100.

Şahin, M. (2008). *ABD'nin Müslüman Savaşçıları. Akademik Ortadoğu*, Cilt 3, Sayı:1,43-52.

TASAM, (2011). *Yeni Dönem Türkiye- ABD İlişkileri: Fırsatlar ve Riskler*, (Hazırlayan: Tuğçe Ersoy Öztürk).

Terzioğlu, E. (2019). *Algı Yönetiminde Medyanın Rolü: Avrupa Birliği-Türkiye Müzakere Süreci Örneği*, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 977-994.

TESEV (2011). *Türkiye'de Dış Politika Algısı Raporu*, (hazırlayanlar: Mensur Akgün ve diğerleri), Tesev Yayınları: İstanbul.

Thompson, J. B. (2009). *Kitle İletişimi, Simgesel Mallar ve Medya Ürünleri*, A. Giddens (editör), *Sosyoloji Başlangıç Okumaları* (çeviren: G. Altaylar), s. 418-422, İstanbul: Say Yayınları.